

MORJE SANJ

Morje sanj, režiserke Andreje Velikonje, 45 minut trajajoči film, ki so ga posneli avtorji po resničnem dogodku, je pravzaprav silno drzen cineastičen poseg tako v prevladujočo filmsko estetiko takoimenovanega igranega pa tudi dokumentarnega filma. Oba namreč presega, ni torej ne igran, čeprav se še kako igra in ni ne dokumentaren, čeprav je vsaka sekvenca strogo dokumentarna.

Gre preprosto za to, da je tako govorni kot vizualni del podvržen strogemu in konsekventnemu ritmu, kjer se dogajanje prepleta tako strnjeno, da sploh ne zaznavamo več kaj je sedanjost dogodka in kaj je preteklost oziroma zgodovina, kaj je zunanje dogajanje in kaj je ponotranjeno dogajanje. Čeprav je vse to, kar sem naštel prisotno na vsakem metru traku, tega sploh ni mogoče razločevati, tako da nastane film, ki oblikuje svojo lastno filmsko govorico, ki ni ne eno ne drugo, temveč govor in nagovor, kot ga spoznavamo bolj redko v naši filmski produkciji, saj nam prikazuje samega sebe kot povsem nov govor sveta, glede na znane alpinistične tipično slovenske teme, pa tudi evropske, kjer se mitizira enkratna zgodovina evropskega subjekta z voljo do nadnaravnosti in tudi do take moči, ki je vrednota sama po sebi in, ki rojeva v bistvu patologijo shizofrene evropske polne biti. Ti miti so podobni eden drugemu, najbolj reprezentativen pa je mit o Klementu Jugu. Moč tega filma ni v tej zgodbi, je zgodba ljudi, ki so se podali **ne v polno bit iz vsakdanjega praznega življenja**, kot to počno vsi ti mitski hribolazci, temveč živijo svoj dan in svoje življene tako kot so ga včeraj, kot ga bojo jutri in to kjerkoli, ali v stenah Kalifornije, na cestnem križu Slovenije ali kje drugje, toda zmeraj s tistim temeljnim podtonom, ki je vprašaj. Ta vprašaj pa je : ali je moj način dojemanja sveta in življenja dovolj kvaliteten, da je sposoben sprejemati življene samo v tisti njegovi kvaliteti, ki ne potrebuje nobenega ne slovenskega ne kakega drugega zavajajočega dekorja, klišejev, verovanj, izmišljanj itd. Film, ki brez najmanjšega hrupa odkriva svoj lasten smisel in smisel svojih "nejunakov", čeprav niti avtor, niti režiser, niti govoreči "junaki" niti en sam trenutek ne zglobljajo časa s takimi "smiselnimi" meditacijami, ampak stvari živijo in preživljajo na izjemno kakovosten način in postajajo mera za življenje.

Peter Božič

MORJE SANJ (1996) Andreje Velikonja

Prvenec Andreja Velikonje MORJE SANJ je dovolj subtilen, medijsko izjemno inteligentno strukturiran film, ki daleč presega aktualno slovensko kratkometražno in srednjemetražno filmsko produkcijo. Odlikuje ga predvsem nenavadno svež, optimističen, samozavesten odnos do sveta, razumevanje človeške kondicije v njem, ki ni nič več tipično slovensko razčustvovana, ampak je vseskozi prisoten sodoben, zmagovit duh: gre za pravcato apoteozo sodobnega človeka, njegove akcije, ki ni več akcija v imenu nečesa višjega, poslanstva ali subjektivitete, ampak je potreba zapisana v samem bistvu - človek mora sprejemati izzive in jih z vso strastjo volje premagovati, ne da bi iz njih kasneje delal ali ideološke ali kakršnekoli druge zaključke.

Prav takšen pogled na svet in medčloveške odnose, ki je pri nas tako redek, seveda terja od avtorice dovolj imaginacije, da se lahko izogne nekakšni tradicionalni "slovenski" filmski naraciji - izjemna strogost pri izbiri materialov, nikakršnih klišejev in stereotipov, ki so tako očitno prisotni v običajni slovenski filmski strukturi že od samega začetka slovenskega filma sem, kaže na to, da je avtorica izjemno razgledana, inovativna in radikalna ustvarjalka, ki z veliko mero sveže medijske inteligence zna hoditi svojo avtorsko pot, ne da bi sklepala takšne ali drugačne vsebinske in formalne kompromise, iskala vsečnost in konvencionalno, utrjeno in splošno veljavno estetiko in tako pridobivala naklonjenost konvencionalnega občinstva in kritike.

Ob tem je mogoče reči, da je lahko ostala Velikonja avtorsko samosvoja prav spricho dejstva, da prihaja iz krogov, ki so educirani filmsko nekonvencionalno, odprto, kjer se filmski kodi reflektirajo na vedno nov in radikalen način in tako omogočajo avtorjem inovacije in odprt filmski diskurz, mišljenje, ki presega vsakodnevne konvencije in izrabljene obrazce..

Peter Milovanovič Jarh

MORJE SANJ (1996) Andreje Velikonje

Filmski prvenec Andreje Velikonje in njene mlade ekipe, predstavlja radikalno spremembo diskurza v slovenskem filmu. Gre za prehod od modernističnega koda in artikulacijo postmoderne koda, za prehod od tradicionalno slovenskega elitističnega in hermetičnega avtorskega ego tripa do kreiranja dela z univerzalnim pomenom in komunikacijo. Film MORJE SANJ je kinematografsko iskanje slovenske duše v sodobni duhovni artikulaciji in senzibilnosti. Arhetipska tema, ki je prisotna že v prvih slovenskih filmih je interpretirana v skladu s sodobnimi psihoanalitskimi obrazci in s pomočjo sodobnega medijskega trenda.

Andreja Velikonja uspešno konstituira filmsko zgodbo, ki ima vse značilnosti strukture labirinta, energijo suspenza in učinkovitost tajminga. Avtorica in njeni sodelavci kažejo suvereno poznavanje specifičnih filmskih in nespecifično filmskih izraznih sredstev oziroma dovolj suvereno vodijo vizualno-auditivno naracijo, tekst v filmu presega golo literarnost in postaja integralni del filmske slike - zvočne slike v gibanju!

Osebe filma so zgrajeni karakterji, ki živijo eksistencialne meje situacije: soočajo se s svojimi sanjami, želijo jih realizirati, hrabro se spuščajo v avanture, da bi skozi vrsto nevarnih in nejasnih situacij realizirali svoje cilje. To so ljudje akcije in volje do moči, motivirani s svojimi nagoni, oziroma arhetipskimi spodbudami, sposobni, da do postavljenih ciljev pridejo s hojo po robu med življenjem in smrtjo.

Posebna kvaliteta filma MORJE SANJ predstavlja profesionalno artikulirana filmska zgodba. Strukturiranje filmske naracije je v zadnjih nekaj desetletjih ena od osrednjih slabosti ne samo slovenskega ampak celotnega evropskega filma. Že dolgo v slovenskem filmu ni avtorja, ki bi na tako talentiran, subtilen in profesionalno suveren način obvladal z vsemi sredstvi vizualne naracije. Celo v evropskih merilih, če film primerjamo s sličnim filmom slavnega Wernerja Herzoga KRIK STENE, film Andreja Velikonje kaže svojo izvirnost in superiornost!

Gre kajpada za postmoderno "drobno zgodbo", svojevrstnem minimalizmu v naraciji, ki na najbolj prepričljiv način dramatizira eksistencialno situacijo sodobnega mladega človeka pri iskanju lastne identitete in smisla sveta. Gledano čisto formalno, Velikonja kaže izjemno prepričljivost pri uvajanju junaka, postavljanju osrednjega problema, stopnjevanju zapleta, poudarjanju pomembnih vrhuncev zgodbe in efektnem poantiranju razpleta, tako da film MORJE SANJ ne zapada niti v literarnost, teatralnost in kvazi metafiziko, ampak ponuja avtentičen filozofski diskurz. Namesto papirnatih, literarnih simbolov in artificialnih metafor, ki jih vseskozi srečujemo v slovenskem filmu, avtorica celotno narativno strukturo film povzdiguje na nivo globalne, odprte metafore o človeku!

S simfonično montažo scen Velikonja gradi pravo kinematografsko himno o arhetipu Slovenca - Zmagovalca, ki ga slovenska kultura in še posebej slovenski film ne artikulirajo na način in s tisto mero, ki jo terja sodobni medijski duh in senzibilnost. Slovenski film je, žal, največkrat galerija poraženih bitij, looserjev, ki živijo svoje lažne egzistence v nemočnem in tragikomičnem "hrepenenju". Film Andreje Velikonja je prelom, ki končuje to nihilistično, samouničevalsko kolono bednikov, od katerih zdrava kinematografska publika beži kot hudič od križa in hkrati na medijsko kredibilen način promovira nov tip filmskega junaka, ki je sposoben uresničiti svoje sanje, namesto da bi zgolj nemočno hrepenel po njih. Uresničiti svoje sanje pa pomeni spodobnost, da se kreira svoja usoda, oziroma sreča in to zmorejo zgolj tisti ljudje, ki imajo dovolj moči in, ki na pot uresničevanja svojih ciljev krenejo z vso silovitostjo arhetipskih energij in ne s pseudointelektualističnim lamentiranjem o svetu, ki jih ne razume. Svet razume samo Zmagovalca, "umetnika življenja" in absolutno kredibilnost daje avtorica svojim junakom s tem, da so to mladi ljudje, ki živijo svoje življenje tako, kot je prikazano v filmu, tukaj ni igre in oni ne igrajo svojih življenj, ampak jih živijo, nevarno in uspešno do konca! Njihove avanture niso samouničevalne temveč samouresničevalske, oziro-

ma jungovsko rečeno - oni gredo skozi proces individuacije, kot junaki, ki so se uspeli prebiti skozi vse labirinte v človeku in se soočiti s svojim svetom podzavestnega. Zato junaki filma MORJE SANJ zbujajo naše simpatije in katarzo in verjetno je povsem odveč opozarjati na dejstvo, da je katarza povsem pozabljen pojem v psevdointelektualističnem evropskem filmu in da brez katarze ni resnega umetniškega dela in pravega estetskega doživljanja!

Jovan Jovanović

DRUGAČEN SLOVENSKI FILM

ANDREJA VELIKONJA

MORJE SANJ
/1996/

ZKOS, maj 1996